

MERETHE LINDSTRØM
Sessizlik Tarihinden Günler

MERETHE LINDSTRØM 26 Mayıs 1963'te Norveç'in Bergen kentinde doğdu. 1983'te *Sexorcisten og andre fortellinger* isimli bir öykü derlemesi yazarak edebiyat hayatına başladı. O zamandan beri çok sayıda öyküsü, romanı ve bir çocuk kitabı yayımlandı. *Svømme under vann* (1994), *Steinsamlere* (1996) ve *Stedfortrederen* (1997) isimli kitaplarıyla Norveç'te ün kazandı. Nordic Council Edebiyat Ödülü ve Norveç Edebiyat Eleştirmenleri Ödülü gibi prestijli ödüllere aday gösterildi. Tüm edebiyat çalışmaları için Dobloug Ödülü'nü ve *Sessizlik Tarihinden Günler*'le (2022) hem Nordic Council Edebiyat Ödülü'nü, hem de Norveç Edebiyat Eleştirmenleri Ödülü'nü kazandı.

Dager i stillhetens historie

© 2011 H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard), Oslo

Bu kitabın yayın hakları Kalem Ajans aracılığıyla

Oslo Literary Agency'den alınmıştır.

İletişim Yayınları 3136 • Dünya Edebiyatı 292

ISBN-13: 978-975-05-3277-1

© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2022, İstanbul

YAYINA HAZIRLAYAN Necdet Dümelli

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Ludvig Karsten, "Gümüş Kadehli Adam", 1923

UYGULAMA Hüsnu Abbas

DÜZELTİ Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MERETHE LINDSTRØM

Sessizlik Tarihinden Günler

Dager i stillhetens historie

İNGİLİZCEDEN ÇEVİREN

Şirin Etik

İçeri girmesine izin veren bendim.

Sonradan ona “davetsiz misafir” adını verdim, halbuki zorla girmemişti. Herkes gibi zili çaldı, ben de kapıyı açtım. Bunu düşünmek beni hâlâ huzursuz ediyor. Canımı en çok sıkan şey aslında bu olabilir. Zili çaldı ve ben de kapıyı açtım.

Gayet olağan.

Belki de o sabah Simon işe giderken, bahçenin ucunda onu bir anlığına görmüştüm. Ağaçların arasında duruyordu. On dokuz ya da yirmi yaşında, genç bir adam.

Kapıyı açtığımda içeri girmek için basamakta öylece bekliyordu. Herhangi biri olabilirdi, herhangi biri.

“İyi günler,” dedi. “Telefonunuzu kullanabilir miyim?”

“İyi günler” deyişinde bir şey vardı. Şimdilerde çoğu insan böyle demiyor; o zamanlar, 1960’ların ortalarında daha yaygın bir kullanımdı bu. Ama yine de kastettiği şey, günün iyi olması ya da bana iyi günler dileğinde bulunmasıyla ilgili değildi. Herkes ve hiç kimse için söylenivermiş bir şey gibi hissetmiştim.

“Telefonumuz yok,” diye cevap vermek istedim. Tabii ki yalandı.

Salondan çocukların sesini duydum. Helena o zamanlar bebektir. O, uyku tulumunun içinde yatarken diğer ikisi de onun yanında, yerde oyun oynuyordu. Radyodan gelen saat sinyalinin duydum, adamın hemen arkasında bahçe uzanıyordu, günün erken saatinde hava kırıltısızdı, yaprakların üzerinde bir önceki akşam yağın yağmurdan kalan belli belirsiz bir ıslaklık vardı, yeşil çimlerin yeni sulanmıştı, gölgeden ansızın gün ışığına geçerken bir şey titreşiyordu. Neye baktığımı bilmiyordum, belki de kapıyı kapamak için bir bahaneydi aradığım.

“Bağlantı pek iyi değil,” dedim.

“Sorun değil,” diye yanıtladı. Bunu söylemenin ona düşüp düşmediğini düşündüm. Bunu söylemesi gereken ben değil miydim?

Birkaç dakikadır orada dikiliyorduk, nezaketsizlik ettiğimi düşünerek en sonunda kapıyı açıp kenara çekildim. Onu içeri buyur ettim, yanımdan geçerken kokusunu fark ettim. Farklı bir insanın, fazla yakında duran birinin kokusuymuş ve bu izlenim tedirginliğimi artırdı. Telefon ya da başka bir şey için koridorda etrafına bakındı. Başımın salondaki sehpanyı işaret ettim ama yalnızca ahizeyi kaldırdı, onu telefonun hemen üzerinde tutarken ahizeden çevir sesi geldi ve ardından, ahizeyi geri koyduğunda çıkan tıkrıtı.

Telefonu kullanmaya niyeti yoktu. Amacının telefon etmek olmadığı artık apaçık belliydi. Aradığı, herhangi bir şey olabilirdi.

“Güzel ev,” dedi.

“Evet,” diye yanıt verdim.

Kemerine iliştiği kılıfı fark etmiştim, içinde muhtemelen bir şey olan –bir alet ya da cep çıkışı– küçük bir kılıf. Sonra çocukları görmüş olmalıydı. Greta önünde büyük

bir kâğıtla yüzüstü uzanmış, çizimine odaklanmıştı; kilimin üzerine yaydığı kuru boyaları yanında duruyordu. Kirsten'in elbisesi yukarı kaymıştı ve hâlâ bırakmadığı bebek bezi görünüyordu; tuğlalarla bir kule inşa ediyor, onları birbirinin üzerine yığıyordu. Çocuklar onu fark etmeden önce bir süre dikilip onları izlemiş olmalıydı. Bu sırada tedirginliğimin arttığını hissettim. Kapıyı açıp gitmesini istemeliyim diye düşündüm, ama bunu yapmak mümkün değildi.

Radyodan gelen fısıltıya benzer bir hafif ses, dışarıdaki ağacın rüzgârda sallanan uzun dalları, bir şeyin yaklaşır tekrar geri çekildiği izlenimini vermesi. Uyanık halde uzanıp sık sık bunu düşünüyordum: Çocuklar kafalarını kaldırıp sorgularcasına ona ve bana bakıyordu. Helena'nın kolları uyku tulumunun kenarlarından belirgin biçimde sallanıyordu. Bir süredir uyanıktı ve çok geçmeden can sıkıntısından ya da acıktığı için ağlamaya başlayacağını biliyordum.

Onun yanından geçip salonun kapısına doğru yürüdüm, uyku tulumunu bir refleksle geniş masanın uzak ucuna götürdüm ve böylece odanın en uzak noktasına yerleştirdim.

Bakışlarını kızlara dikip içeriye doğru birkaç adım attı. Greta'nın çizdiği hatlar büyük bir eve dönüşüyordu. Üçgen elbiseli bir kız çizmişti, sağ köşeye de güneş. Hâlâ bir çiçek çizimiyle uğraşıyordu.

“Neden yerde oturuyorlar?” diye sordu.

“Oynuyorlar,” diye cevapladım.

“Onu kastetmedim,” dedi. Sesindeki rahatsızlık. Onu fark etmiştim. Bir şeye yaklaşıyoruz diye düşündüm, muhtemelen onun gelmesine sebep olan şeye. Belki de niyeti burada olmamızdı, en başından beri burada, tam bu noktada olmak istemişti.

Bu fikirden kaçmak için bir girişimde bulunup, “Kahve ister misin?” diye sordum; bir an ziyaretinin nedeninin bu olabileceğini düşündüm.

Başımı salladı. “Hiçbir şey istemiyorum.”

Hiçbir şey istemediği doğru değildi, bunu anlamıştım.

Helena kollarını sallıyor, ayak parmaklarını yakalamaya çalışıyordu. Greta ayağa kalkmış bize bakıyordu.

Şansımı denemenin vaktiydi.

“Biraz param var,” dedim. Ve karnımın kasıldığını hissettim; para hiçbir şeyi aydınlığa kavuşturamazmışçasına, ilk başta duymamış ya da umrunda değilmiş gibi yaptı. Tabii istediği sadece paraysa diye düşündüm. Bahçeye bakan pencerelere yaklaştı. Ev o zamanlar da aynıydı, pek değişiklik yapmadık. Sadece bahçe daha küçüktü, birkaç ağaç vardı, orman da bahçenin alanına doğru giriyor gibiydi, sonradan o ağaçları kestirdik.

Dönüp, “Ne kadar var?” diye sordu. Arkasından vuran ışıkla bir siluet gibi duruyordu, yüzü karanlıktı.

Ben cüzdanımı almak için koridorda ilerlerken, o da peşimden geldi.

“20 kron,” dedim. “Hepsi bu kadar.”

Parayı avcuna yerleştirdim. Solgun bir eli vardı, elini hatırlıyorum, sanırım onu hep hatırlayacağım. Parayı almayı düşünmemiş de sadece kabul buyurmuş gibi tutuyordu elini, ikisi arasında büyük bir fark varmışçasına. Bunu fark ettim. Yüksek bir meblağ değildi, fakat o zamana göre az da sayılmazdı. Paraları cebine attı, ben de ona baktım ve ilk kez göz teması kurduğumuzu fark ettim. Sanki onunla daha önce göz göze gelmemişim gibi. Kalbimi hissettim, göğüs duvarıma hızlı hızlı, sakinleşmesi olanaksız biçimde güm güm vururken bir atışı kaçırılmış olmalıydı.

Bu olduğunda sanırım ikimiz de aynı anda arkaya döndük. Greta yemek masası sandalyelerinden birine tırmanıyordu, belki de ağlamaya başlayan bebeği rahatlatmaya çalışıyordu. Hafif uyku tulumunu kendine doğru çekti, sandalye devrildi ve düşerken uyku tulumunu kendisiyle birlikte sürükledi;

Greta ise tulumu tutamadı. Bağırdı, ayağa kalktı ve çığlık attı. Bebek korktu ve daha yüksek bir çığlık attı. Greta'yı kendime doğru çekip kavalkemiğinde beliren kızarıklığı ovalayarak onu avuttum. Uyku tulumunu yerden kaldırdım. Onu da, hemen arkamda bir yerde dikildiğini de unutmuştum.

Döndüğümde yerinde olmadığını gördüm. Orada değildi, Kirsten de yoktu. Bir an büsbütün sessizlik çöktü. Çocuklar ağlamayı kesti, radyodan gelen ses durdu, yalnızca pencerenin ardındaki dal kıpırdıyordu.

Haykırmak istedim, fakat Greta yanı başımdaydı. Ölçülü bir tonda konuştum. "Kirsten," dedim, "Kirsten." Onu görmeme engel olan şey salt kendi kafa karışıklığımmışçasına, dikkatlice etrafi incelemeye başladım. Bodruma inen merdivenlere doğru koşacaktım ki teras kapılarının açık olduğunu fark ettim.

Bahçede hafif bir esinti vardı, ne giydiğimi hatırlamıyorum, ince bir hırka ve pantolon, yahut elbise, muhtemelen üzerimde önlük de vardı, o zamanlar bir tane kullanıyordum. Bahçe aydınlanıyordu, çimlerdeki nemi hissediyordum. Bahçenin ucunda küçük bir ağaçlık vardı. Yıllar geçtikçe etraftaki ağaçları kesmiş, ama bazılarını bırakmıştık; çünkü çocukların ağaçları görerek büyümesi gerektiğini düşünüyorduk, buna ihtiyaçları vardı. Çalılıkların arasından ağaçlığa doğru yürüdüm.

Kirsten kesilmiş bir ağaç kökünün dibinde oturuyordu, bir şeye dalmış gibiydi. O an öyle kıpırtısız oturduğu için korkuya kapıldım, ona seslendim. Döndü ve çalılıkların arasını işaret etmeden önce bana baktı. Belki onu takip etmişti, belki de onu buraya o getirmişti.

Ama Kirsten iyi görünüyordu. Geniş kökün üzerinde oturmuş, ormanı gösteriyordu. Sanki adam onu bırakmış ve sık dalların arasında kaybolarak yola devam etmişti.

Daha sonra buna “epizot” adını verdim. Diğer insanlarla, Simon’la ve çocuklar büyüdükten sonra onlarla bu konu hakkında konuşurken onu böyle andım. Sanki bilinmedik bir yerden, farklı bir yerden çıkıp gelmişti, davetsiz misafirin kendisi gibi bir yerden. Bu Yunanca sözcük birkaç parçadan oluşuyor, birinci parça “başlangıç” anlamına geliyor, yani bir hikâyenin, bir yaşamın başlangıcı, fakat aynı zamanda araya bir şeyin daha girdiğini düşündürüyor, trajedilerde koronun arasına giren diyalog. Epizot bir şeyin daha fazlasını ummak. Gelgelelim o gün zili çaldı ve sonra da ortadan kayboldu, hepsi bundan ibaret.

Davetsiz misafir hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Daha sonra gazetede bir ilan gördüm, mahalledeki birkaç eve girmiş genç bir adam tarif ediliyor, adamın kafasının karışmış olduğu dile getiriliyordu. Bir bakımdan, hiçbir şey olmamış gibiydi. Kirsten zarar görmemişti. Ama onu düşünmeyi bırakmadım. Kimdi o? Bazen uyanıyorum ve o an kapı eşliğinde dikildiğini hissediyorum, ardından içeri girmesine yeniden izin veriyorum. Sonra da hiç gitmeyecekmiş gibi, burada bizimle kalıyor. Yıllar geçtikçe silikleşiyor. Yüzünü başka yüzlerle değiştirmiş olmalıyım. Olay aydınlanıp açığa çıktıkça, bana her zamankinden daha yakın gibi geliyor.

Üzerine derinlemesine düşündüğümde, epizot çetin ve kaçınılmaz bir nitelik kazanıyor. Sanki bir şeyin üzerine ya da içine kazanmış gibi. Tamamen sıradan bir günde, kalın bir bezde gözyaşı gibi bir kesik oluşuyor ve o kesik arasından, dışarı çıkmaması, görünmemesi gereken bir şey yüze ye çıkıyor.

Daha sonra öğretmenliğe başladığımda bunun üzerine sık sık düşündüm. Davetsiz misafir, öğrencilerimle aynı yaştaydı. Kent merkezindeki bir lisede, eski bir okulda çalışıyordum. Kaldırım taşları ve asfaltla sarsılmaz biçimde kuşatıl-

miş, kendi doğrularına sıkı sıkıya bağlı bir binaya ve köklü bir isme sahip o okullardan birinde. Yıllar geçti ve o yapının beni bir gün oradan zorla çıkaracağını biliyordum. Okul kendi kendine yeterdi. O koridorlarda yürüdüm, sanırım binanın beni lüzumsuz bulup bulmadığı kuşkusuyla gezindim.

Norveççe öğretiyordum, bir süre edebiyat dersi de verdim, öğrenciler arasında gözde bir seçmeli dersti. Bana gelince, öğrencilerden daha kararsızdım. Sınıfta dolaşp öğrencilere bakıyor, koridorda kendi ayak seslerimi duyabiliyor, zamanın ilerlediğini düşünüyordum ve orada kalma mazeretim günden güne daha mantıksız görünüyordu. Buna rağmen inatla bu kimliğe yapışmıştım. Ben bir öğretmendim, bir lise öğretmenini. Ona göre giyiniyor, ona göre hareket ediyordum; kelime hazinesi, sınırlarımı bu rol belirliyordu. Sanki başka bir şeyle değiştiremezmişim gibi. Sonuç olarak yıllar geçtikçe yaşlılarım azalırken, onların yerine mütemediyen daha genç ve daha nitelikli meslektaşlar akın etti. Havanın güzel olduğu zamanlar öğle yemeğinde Simon'la buluşurduk, muayenehanesi okula uzak değildi. Nygate Caddesi boyunca yürür ve dükkânları, Allehelgensgate'yi, Markesmauet'i geçer, Peter Motzfeldsgate'den şehir parkına iner, fiskiyeye bakan bir banka oturduğumuz Lille Lungegårdsvann Gölü'ne giderdik. Yiyeceklerimizi midemize indirir, işe dömeden önce biraz sohbet ederdik. O hastalarının, bense öğrencilerimin yanına. İş sonrası genellikle beni almaya gelirdi. Arabada klasik müzik dinlerdik, günün nasıl geçtiği hakkında konuşurduk.

Boş zamanım varsa, onun da randevuları iptal olduysa, telgraf binasındaki çay salonunda buluşuyorduk. Geçen yılların ardından orası kapandıktan sonra buluşmaya başladığımız kafeyi ikimiz de sevmedik.

Çalışmayı özlüyor muyum bilmiyorum, fakat bir şeyin

parçası olmak isterdim. Her zaman bir dışlanmışlık, dışarıda kalmışlık hissetmişimdir. Çocuklar artık çocuk olmaktan çıkıp ara sıra görebildiğimiz yetişkin birer kadına dönüştüler. Nadiren de olsa birkaç iş arkadaşımızla iletişimimizi dönem dönem sürdürdük, kimi zaman da eş dostla tatile çıktık. Bu çok uzun zaman önceydi.

Yıllarca sınıfta dikildim ve bana aynı görünen bu insanları inceledim; binada geçirdikleri birkaç yılın ardından kursuzca şekillenmiş bir döküm, hepsi de üniversiteye hazır. Sanki bu durumun bir parçası olmayı başarmıştım, bugün hissettiğim bu. Bazı öğrenciler kendilerini gösteriyordu ve geçen her yıl, Olav Duun okumaya özel ilgi duyan ve bunu şahsına hakaret saymayan bir öğrenci oluyordu. Belki de o üç yılın ardından olgunlaşmışlardır, birbirlerine benzedikleri konusundaki izlenimimi abartıyorum. Onları bir mekânın, şahsen kendimi çekip çıkaramayıp yıllar boyu devam ettiğim her şeyin dışavurumu olarak gördüm. Şüphe ettiğim iş bana uygun değildi, gerçekten yapmak istediğim şey değildi. Bu durumla ilgili ne yapmam gerektiğini bilmiyordum. Orada olabildiğim, orada çalışabildiğim için kendime her zaman şanslı olduğumu söylerdim. Bunun hoşuma gittiğini dile getirirdim.

Ve günün birinde çiçekler geldi, öğrenciler bana Duun'un *Medmenneske* romanının özel bir edisyonunu almıştı. Okul müdürü biraz konuşma yaptı, ardından kek ve kahveyle öğle yemeğimizi yedik. İşten ayrıldıktan sonra günler birdenbire değişti. Başlangıçta Simon'la baş başa kalmamız güzeldi. Aşamalı değişimi birkaç yıl önce başlamıştı. Fakat hoşnutsuzluğu muhtemelen bundan çok daha öncesine dayanıyordu, belki de uzun zamandır istediği bir şeyin dışavurumuydu bu. Kendi yoluna gitmek.

Simon'un sesinin yerini sessizlik almaya başladıkça, gittikçe unutmayı başladığım o sesi duyduğumu zannederek uyan-